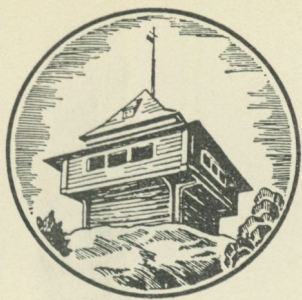

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1944**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1944

Redaktion:

SIGURD WALLIN · GÖSTA BERG · SIGFRID SVENSSON

Omslaget: "Josua slår de fem Amoreers konungar. Josua Bok 10 Cap." Detalj ur bonad målad av Anders Pålsson, Trönninge socken, Halland. Nordiska museet 58,191 b.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1944

Djuptrycksplanscher och omslag från Nordisk Rotogravyr

LÄKAREN, BARNETS VÄRLD, LIN OCH LINNE

TRE TILLFÄLLIGA UTSTÄLLNINGAR
I NORDISKA MUSEET 1943

Den 12 mars öppnades i Nordiska museets stora hall en medicinsk-historisk utställning "L ä k a r e n". I anslutning till lokalerna var utställningsmaterialet uppdelat i två huvudgrupper: Läkarens hjälpmedel förr och nu samt Brottstycken ur läkekonst och folkmedicin. I den förstnämnda avdelningen exponerades inledningsvis bl. a. knivar och pincetter från Cypernsamlingen, trepanerade kranier från förhistorisk tid och medeltida åderlättningsinstrument m. m. inlånade från Statens historiska museum. I ett antal montrer utställdes föremål av allmänkirurgisk art och instrument för specialändamål, utvalda ur Svenska läkarsällskapets och Serafimerlasarettets äldre samlingar. Som komplettering visades också modern operationsutrustning. Krigssjukvårdens historia belystes av fältkistor med kirurgiska instrument från 1700-talet och 1800-talets förra del, förbands- och apotekskistor samt ett flertal från Garnisons-sjukhuset inlånade äldre trämodeller av transportmedel för sårade. En fältskärsutrustning åskådliggjordes genom den å bild i återgivna utställningsgruppen. Avdelningen inrymde slutligen en utställning belysande Svenska röda korsets historia och hjälpverksamhet.

Utställningen i hallens södra del inleddes med en avdelning för folkmedicin med föremål ur museets egna på detta område mycket värdefulla samlingar. Den följande avdelningen meddelade i text och bilder de viktigaste händelserna och gestalterna i medicinens historia under antiken och medeltiden och visade

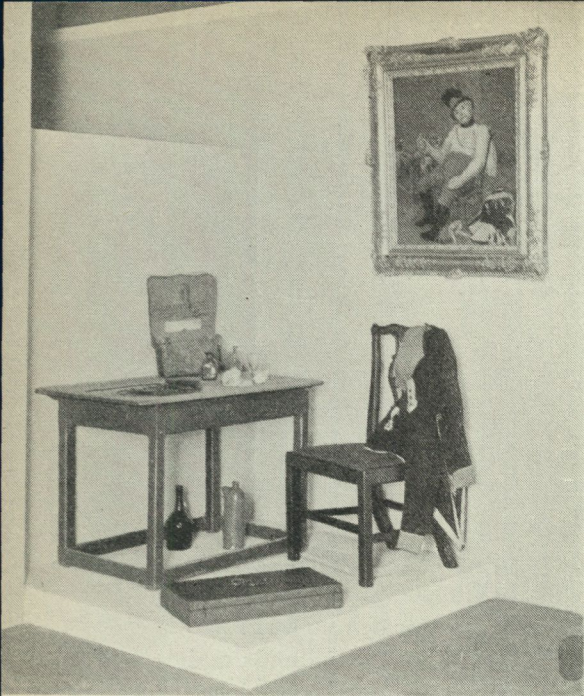
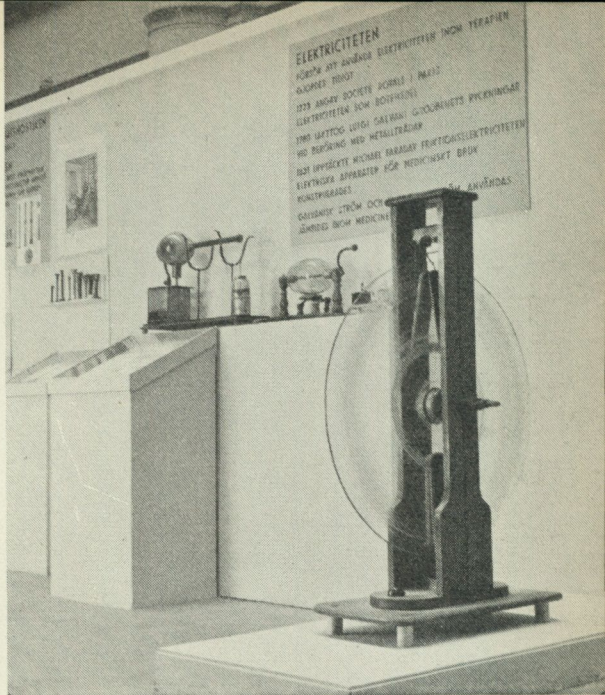

Bild 1. Från utställningen
"Läkaren": en fältskärsut-
rustning.

de medicinska klassikernas skrifter, lånade ur överläkare Erik Wallers samling av mediko-historisk litteratur. I samma avdelning utställdes några helgonskulpturer såsom exempel på medeltida hjälpare mot sjukdomar. Den svenska medicinen under 1600- och 1700-talen representerades av porträtt och skrifter av Olof Rudbeck, Rosén von Rosenstein, Urban Hjärne och Linné och i samma avdelning utställdes en serie äldre mikroskop och elektricitetsapparater, bild 2, samt tidiga röntgenrör. Hallens bortre del var ägnad de stora upptäckterna inom invärtesmedicinen. Ett par väggar disponerades här av Svenska nationalföreningen mot tuberkulos. Hallens mittparti hade upplåtits åt arméns sjukvårdsstyrelse, som här bl. a. visade sin för fältbruk avsedda operationsstuga samt olika transportmedel för sårade.

Utställningen var anordnad av museet med ekonomiskt stöd av AB Stille-Werner och i samarbete med representanter för Svenska läkaresällskapet, för den kirurgiska avdelningen överläkare Ernst Tengwall, för den medicinska avdelningen över-

Bild 2. Från utställningen "Läkaren": elektricitetsapparater.

läkare Birger Strandell. Utställningens kommissarie var andre intendenten Brynolf Hellner med biträde av fil. kand. Sten Lundwall.

Utställningen "Barnets värld" pågick i Nordiska museets hall under tiden 6 maj till 15 augusti. Den mängd av företeelser, som inrymmas under denna rubrik, måste naturligtvis på en utställning av denna art få en mycket ytlig och översiktlig behandling. Den ena sidan av hallen ägnades åt barnens värld sådan den skapas för dem av de vuxna, den andra sådan de gestalta den själva i sina lekar. Den förra huvudgruppen omfattade inledningsvis avdelningar belysande födelsen och de vidskepliga föreställningar och bruk, som voro förknippade härmed, spädbarnets vård och beklädnad samt dopet. I en monter visades barndräkter från 1600-, 1700- och 1800-talen och i en annan folkliga barndräkter från olika svenska landskap. Ur museets samlingar hade sammanställts möbler och inredningsdetaljer, från 1700-talet till en barnkammarinteriör. Vaggans olika lokala typer hos allmogen och stiltyper hos de högre stån-

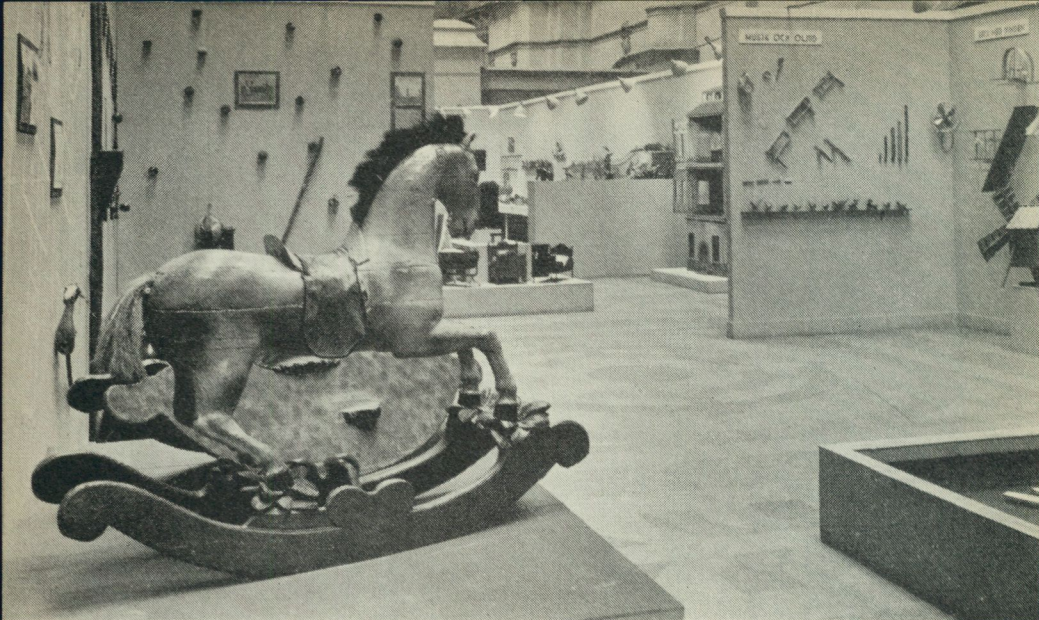

Bild 3. Från utställningen "Barnets värld": leksaker.

den gåvo jämte gångstolar, gungor, soffor m. m. exempel på för barn anpassade möbler från olika tider. Mycket summariskt vidrördes uppfostringsidéerna, uppfostran, undervisning, barnets rättsliga ställning, barnarbetet och barnavården. I den sistnämnda avdelningen kunde ett intressant material i form av barn- och amkläder från Allmänna barnhuset visas tillsammans med en del från denna institutions arkiv lånade handlingar rörande kosthåll och beklädnad under 1700- och 1800-talen. I anslutning till dessa grupper fanns också ett utrymme för böcker, där ett urval av klassisk barnlitteratur var framlagt.

Den andra delen av hallen var ägnad leken, bild 3. På detta område äger museet ett mycket rikt föremålsmaterial, som trots det stora utrymmet icke på långt när kunde utnyttjas. Vid dess gruppering tillämpades en metod, som i möjligaste mån undvek en för ämnet främmande systematik. I stället sökte man med sådana rubriker som "leka med vinden", "leka med vattnet", "leka krigare", "leka hus och hem", "musik och oljud" etc. understryka lekens imitativa karaktär, dess härmning av de vuxnas liv. I det fallet fanns en slående överensstämmelse mellan de

Bild 4. Från utställningen
"Lin och linne": brutna ser-
vetter och mangelidon.

äldre leksakerna och de prov på moderna leksaker som AB Nordiska kompaniet visade.

Utställningen "Barnets värld" anordnades i samarbete med Stockholms marinlottakår och med amanuensen Anna-Maja Nylén som kommissarie. Genom kårens medlemmar hade till utställningen inlånats ett stort antal föremål från privatpersoner.

Utställningen "Lin och linne" i Nordiska museets hall hösten 1943 tillkom delvis i anslutning till linodlingen och linberedningen på Skansen, vilka de senaste två åren dragit till sig ett ganska stort intresse. I viss mån beror detta kanske på att vårt lands försörjning med textilfibrer från att ha varit en angelägenhet endast för fackmän, genom avspärrningen under kriget plötsligt har blivit ett problem som angår alla. Den inhemska linodlingen har då åter blivit ett levande begrepp i människors medvetande. Utställningen ville närmast erbjuda detta nyväckta intresse en smula perspektiv. Den inleddes med några exempel på spånadsväxter, som i andra världsdelar och andra

klimat spelat samma roll som linet gjort i Europa, och fortsatte därpå med en antydning om linets ålder som kulturväxt.

I avdelningen "Från lin till tråd" åskådliggjorde fotografier, redskap och halvfabrikat hela arbetsproceduren med alla de variationer, som under tidernas lopp utbildats i olika bygder. Stora sverigekartor med originalföremål uppsatta för att markera utbredningen av olika redskapstyper visade sig vara både lätta att uppfatta, klargörande och dekorativa.

En avdelning av utställningen ägnades åt att belysa hur linnet en gång efterträdde skinn och läder i sängkläder och säckar, vilket naturligtvis var ett stort framsteg för hygien, samt vilken stor och viktig roll linet spelade, innan tillgången på bomull, jute, papper och oljefärg m. m. reducerade dess betydelse. Fiskeredskap, ångermanländsk premiärlärf, sydsvenska vävda allmogebonader, gångkläder, skördekläder och sänglinne fingo representera hemslöjdens märkligaste arbetsresultat, medan damastduktyg och spetsar även företrädde den importerade lyxen. I stället för att utställa damastdukar, vilkas mönster vitt i vitt äro i det närmaste omöjliga att uppfatta även med specialbelysning, gjordes kraftiga fotografiförstorningar och i anslutning till dessa exponerades endast så mycket av originalföremålet, att det gav en föreställning om mått och kvalitet. Bild 4 visar en detalj från denna del av utställningen.

Till utställningen "Lin och linne" inlånades några få kompletterande föremål från museer, firmor och enskilda, varjämte från Bergianska trädgården utställdes exotiska spånadsväxter i levande exemplar. Kommissarie för utställningen var amanuensen Elisabeth Strömberg.